

*ex curis, ac sufficientibus causa potest, & debet vobis
honester & valde probabilitate credi, quod nō de
primis periculis supradictis hic subsequetur, aut
cresceret, sed potius minoreatur. 3. si sumiter pre-
sumat, quod filius honesti mariti voluntarie cedet.
Sed si parvulus est filius, efta illa ratio: quia
mittere potest Maritus ad Hospitium illum. 4. si au-
tem tribus concurrentibus revocari deberet & po-
fer. Sed vix illa concurrit, & rarissime prefu-
mendum: quod concurredit.*

*Quae posteriora verba sapientem offuerunt ac ple-
nam omnino prudentiam considerationem. Verifi-
candum namque est, perarrat profris eff. ac moraliter
impossibile, predicta tria simili, eodem tempore
concurri, ac praealiter a marito, cuiuscumque
virtutis eff. supponatur, tranquilla ac serena
vix illa ratio cum benignitate atque charita-
te recipi ejusmodi confessionem: quamobrem pra-
fata mulier nec habere, nec etiam auctores esse
vellemus, ut rem ejusmodi detegatur: siquidem ta-
lis declaratio non possit, nisi animus unius Mariti
cum acerbissimum doloris fenu offendere: atque ip-
sum, quanto exitio fuerit mulieribus quibilibus
imprudentibus, quod in eocasu nimiam habuerint
Maritorum suorum innumeritas virtutis fiduciam.
Concludimus ergo, Confessarius Constantini suffi-
cienter profris acturum esse, si penitentiam ei
injungat, quia peccati ipsius atrocitatibus congruat,
nec ei obligationem inducat detegende proprie-
tateiudicis. Competens satiſfacit per disseritum
sacerdotem et debet iungi, inquit Inn. III. in Dec.
quam allegamus, neque quid amplius profratus
Summ. Pont. quantum ad predictum catum exigit.*

C A S U S C L V I .

FERRANDUS habuit adulterinam problem ex
Berta uxore Theodori. Obligaturum ex conscientia,
vice ipsius Matris, ad reparandum damnum,
quod inde emerget, aut iam emersit liberis, vel legiti-
timis haeredibus predictis conjugis, & ipsius Mariti?

R E S P O N S .

Si constiterit, liberum illum ortum esse ex adul-
terio, quod cum Berta Ferrandus commisit; nullatenus
ambiguum est, quin Ferrandus tenetur ex
conscientia debito, ad compensandum quidquid
dictumenti Theodori, & ipsius liberis legitimis,
vel ipsi defunctibus, ejundem haeredibus aut iam
accedit, aut deinceps acceditur ei; sive ratione
habita necessarium impenfarum, quas necesse sunt
confesse in ipsius prolis adulterinae victum, & ve-
stimenta, vel collationem; sive propter portionem
de haereditate Theodori iam acceptam ab illo li-
bero, vel ab aliis deinceps accipienda.

(a) Greg. IX. Ita confit. S. Antoninus (a), de adulterio autem, sum. cuius est filius, inquit S. Archimelicopis, dicendum
victus, quod si sit, vel credit verisimilitate, illa-
sum est, ubi Mater ipsa faciat, non queat:
videlicet, quod teneat de expensis educationis
pari pueris: quia causam efficacem dicit uero
damno. Quod quidem memoratus Sanctus probat ex
Decretali Gregorii IX. qui coniunctus de difficultate
quodam circa restitutionem faciendam, sic habeat
concepit ipsa Glosa (e).

C A S U S C L V I I .

ALEXANDER, cum ex adulterio, quod cum
Antonia uxore Ludovici commisit, problem habue-
rit; sibi propositum ac constitutum, quod ex uno pecca-
to ceteris legitimis liberis Ludovici fuit illatum,
congruentem afferre damni reparationem: quan-
diu Ludovicus vita etiamnum suppetit, atque adeo
pius, quam suus filius Adulterinus cum eis fuerit
haereditatem partitus. Verum incertum est, qua ratione,
& cuicunq; ista resiliatur. Si namque Ludovicus
satisfaciatur, & Ludovicus deinde decederit, filius
adulterinus portionem de haereditate defundit
non tantum attingeret, sed etiam partem suam re-
tinet ea, quam praealiter, damni compensationem.
Si liberis ex iusto matrimonio natis restitutionem
rependeret, rependeret immerto torta: quoniam
dictus adulterinus filius potest mortem obire, antea-
quam Ludovicus ipsius putativus Pater vita finem
impliet; atque in eo casu damnum omnino foret
minus ac multo levius. Siquidem non excederet
ultra viatum & vestrum oras di liberi ad diem
ulei vita ipsius supremum. Quoniam potissimum
confilio a suo Confessario iuvandus est: Quantam
esse

*esse jubebit, quam ille ei imponet, restitutionem?
Cuiam vero auctor erit ut restituat?*

R E S P O N S .

*Nec ratione nec sequitur videtur consentire,
quod Alexandro obligatio inducatur: nunc actu &
de facto restituendi filii legitimis tantum, quan-
tum filius adulterinus acceptus est de successione
Ludovici sui Patris putativi, postquam eandem liquet
adire; siquidem posuit iste filius decideret prius,
quam Ludovicus diem supremum obicerit, in eoque
casu restitutio futura esset omnino nimis excedens:*

*(g) Dom. 35.
(h) Dom. 35.
Is qui fin. ho-
micio in e.*

(g) Dom. 35.
(h) Dom. 35.

(i) Dom. 35.
(j) Dom. 35.

(k) Dom. 35.
(l) Dom. 35.

(m) Dom. 35.
(n) Dom. 35.

(o) Dom. 35.
(p) Dom. 35.

(q) Dom. 35.
(r) Dom. 35.

(s) Dom. 35.
(t) Dom. 35.

(u) Dom. 35.
(v) Dom. 35.

(w) Dom. 35.
(x) Dom. 35.

(y) Dom. 35.
(z) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(ff) Dom. 35.

(gg) Dom. 35.
(hh) Dom. 35.

(ii) Dom. 35.
(jj) Dom. 35.

(kk) Dom. 35.
(ll) Dom. 35.

(mm) Dom. 35.
(nn) Dom. 35.

(oo) Dom. 35.
(pp) Dom. 35.

(qq) Dom. 35.
(rr) Dom. 35.

(ss) Dom. 35.
(tt) Dom. 35.

(uu) Dom. 35.
(vv) Dom. 35.

(ww) Dom. 35.
(xx) Dom. 35.

(yy) Dom. 35.
(zz) Dom. 35.

(aa) Dom. 35.
(bb) Dom. 35.

(cc) Dom. 35.
(dd) Dom. 35.

(ee) Dom. 35.
(

librarium, ceteris Creditoribus incisi, adjudicaretur suo emento nomine Caji, quo cautionis causa recupererat *antigrapham*.

Conditionem oblatam a Tito Mævia lubens acceptavit; atque ut eum cautius adduceret ad eandem exsequendam, fidem ei fecit, semeripsum obligando privata sua *syngrapha*, futurum, ut in ipsius tantummodo gratiam, quam intenderat, assigñari sibi tamquam videtur per confutendum ususfructus quindecim millium lib. fortis actione desisteret, modo eo agente, prædictum præterio, quod proponerat, sibi adjudicaretur; atque etiam ipsa contentiet, quod ante ipse emerat, & de quo repetenter memorati ususfructus sibi jure cedebat, prædictum S. Blandini pleno aque integrō jure possessiōnē ei remanserūt, jus illud sibi servans in alio prædio, quod etiam manus injectione reali positum in custodia fuerat, nequid venditum erat aliquando, quantum ad istud caput exercēdūt.

Titus, ut conditionem propositam exequēratur, summopere precatos est, ut quoties licitores aliqui die indicata convenienter, auctionis præcōnia in aliū diem extollerentur: ac tandem, cum una quadam die ipse solus adesset, qui faceret litigationem appositus plurimis forensibus Procuratōribus, qui simulantes, se nomine varianum personarum lictari, nihilominus cum eo collaudebat, iudicariā adiudicationem intercepit ea ratione in gratiam Caji, quem Mævia interpoluerat, constituit prædicto quadraginta millium librarium juxta eam, quae inter se & ipsam accelerat, conventionem.

Ceteri vero Creditores ubi primum fuerunt de ista adiudicatione facti certiores, gravissimam querimā habuerunt, & contendunt, prædictum istud multo minus suo pretio venditum fuisse: quod ut in manifestū laceret, obtinuerunt, futurum ut in rem præsentem veniretur, ac quādo deinde eadem de re institutetur, & quoniam supicabantur, sub emento nomine Caji in gratiam Mævia confecta fuisse adiudicationem, obtinuerunt, sibi ab Ecclesiis per solemmē & sacram admonitionem succurrerī, quo valerent probationes & argumenta rei istius undequaq; quererē, & eo pervenire, ut præfatum prædictum sub nomine Mævia iterata adiudicatione juxta formulā juris venundaretur; verum si ex gratia & auctoritate Titi & Mævia, sive quoniam ipsi Creditores metuebant, ne ex illa nova controversia obnoxii futuri essent magnis pecuniae intertrimenti, aliunde vero incerti erant, numeri feliciter succederet, & ad eadem ulterius urgenda penitus astinuerunt: adeo ut Mævia prædicti prædicti possessionēm retinuerit. At quia non habuit, unde solveret prædictum adiudicationem in manibus Custodiis depositorum; iste Cultos egit, ut iterum venderet prædictum primum nomine Caji, quem interpoluerat Mævia, cui Vir nobilissimus occurrit, qui prædictum istud omnino sibi mire conveniens emit prædictum sexaginta millium lib. & ipsi Mævia præterea assignavit pensionem duorum millium quingentiarum librarium, ad quam se se obligabat ad ipsius vita tempus perfolvendam.

Mævia istis emolumētis non contenta, præterea curavit, jus, quo gaudebat circa concessum suū bi ex dispositione confuetudinis ususfructum, collocari in prædictum, quod supererat vendendum. Sed non favente sibi, qua obtinebat in regionibus istis, confuetudine, non potuit ipsa, quantum ad prædictum jus, nisi in ordinem & locum posteriorum Creditorum recenseret; neque etiam, ipsi fundis non sufficientibus, solutionem recipere. Quā de re recurrit ad Titum, & nihil obstante, quam ipsi scriperat, privata *syngrapha*, qua quantum ad eum pertinebat, ususfructu suo desiderabat, enī in iudicium venire, facto ei vadimonio, iussit ut condemnaretur ad ei perfolvendum, quidquid ei consuetudine concedebat hoc ususfructus. Titus ad defendendam suam caufauit, *syngrapham* ipsius allegabat; verum post exortatas plurimas tricas forenses, scilicet, istam *syngrapham* nihil in iudicio sibi profuturam, cum ea pactus est, futurum ut ei nuperaret septem millia lib. prædictis pecunias, quam

summarū ei perfolvendo nihilominus testificatus est; tandem futurum esse ad onus ipsius conscientię, quod nihilominus istam pecuniam recipere, adversante omnino bona fide illius, que accelerat ex ultra que parte precedentis conventionis. Sed Mævia repuluit Titio, sibi nihil religionis esse pecuniam istam recipere, quin potius, nihil quidquam impeditre dñe p̄ficit ista conventione, sibi debere in integrum cedere univerlans debiti solutionem; neque se eo, quod præterea excurrebat, desistere, nisi propterea quod sibi exploratum esset ex negotio secum gesto ei detrimenti plurimum emerget, propterea quod ei supercessit ultra duodecim millia lib. de creditis posterioribus ceterorum Creditorum nominibus, quorum non posset, fundis non sufficiens, percipere solutionem.

Neque tamen alienum erit observare, cum Titus advertit, se uigeri ad solutionem predicti ususfructus, eum sic egisse, ut ipsem obtinuerit, de ceteris aliquibus possessionibus Mævia, que non erant in manu Regis traditis, sibi perolvī summam quindecim millium lib. que ipsam adæquabat summam ususfructus, ipsa Mævia ceterisque omnibus Creditoriis prorsus incisi; atque ea ratione ei accessisse integrum solutionem illius, quod ei debet ex credito anteriori nominibus aliorum Creditorum, quin etiam octo millium lib. præterea excurrentium, que deducenda veniebant ex duodecim millibus lib. ei debitis ex credito posteriore. Quibus præmissis, querit Titus,

1. Utrum in foro conscientie teneatur præstare ceteris Creditoriis illud, quo minus suo pretio venditum fuit istud prædictum?

2. Utrum sibi incumbat referre in gratiam eorumdem creditorum, que superunt, & veniunt in partem ususfructus concilii Mævia lib. octo milia. Quatuor vero rationes subsequentes allegat, ut se se subducat ab istius Legi restitutio-

nis: primū nimirum, quod licet fecerit cum Mævia totum istud negotium per collationem, non alio tamē sine egerit, nisi ut utilitas sua propria seruens, simili etiam rebus consulteret ceterorum creditorum. Tot namque cavillationes adhibuerat Mævia aduersus eos a plurimis annis, ut eo pervenire non posse, quod obtemeret, ejus prædictum memoriam venundari, quod quidem, cum iudicaria locatione, nonnisi constituta annua duorum millium ducentarum lib. pensione, fuisse elocatum, deuterius in dies habet; neque enim Clientelares, qua maxime dilacerabantur atque omnino erant ruinose. Adeo ut sit verisimile prorsus, futurum fuisse ut, nisi predicta conventione inter se & Mæviā intercessisset, prædictum ipsius etiam non remansisset venale.

Secundum vero causam allegat, quod cum ususfructus, qui Mævia videtur cedit ex dispositione Confuetudinis, nulli si obnoxius manus injectioni, proprii Mævia juris est; adeoque valeret ipsa vel eundem in integrum donare, vel ex parte tantummodo, cui sibi videbatur ac liberet; prouindeque potuerit ei partem illius condonare, absque eo quod esset, unde ceteri Creditores possent illa ratione isti condonatione obstat.

Tertiam dicit, quia suadet hoc ipsum naturalis sequitatis dictamen; ut Creditores alioquin, qui alieno ære obrutus est, & cujus possessiones reali manus injectione in custodia ponuntur, eidem relinquant, unde possit in sua rerum angustia vitam sustentare. Quamquam ergo verum est, profuisse Mævia prædictam collationem; nihil quidquam in ea re foret, quod possent alii Creditores jure reprehendere.

Quartam denique rationem subdit, quod equidem Mævia suum prædictum sexaginta lib. millibus vendiderit; prætereaque obtinuerit, sibi a Parte constitutū ad vitæ sue tempus duorum millium quingentiarum librarium pensionem; sed illud emolumētum ipsius industris sit attribuendum & fortunae, quibus scilicet agentibus, ei occurrit vir nobilissimus, cui mire conveniebat prædictum, quod nisi se le desiderat adeo fortunatus eventus, argue si præconis voci fuisse ex iudicaria sententia subiectum.

scutum; ad immensum istud prædictum nunquam affutexisset. Præterea vero Titus addit, posito quod ex adjudicatione non collutoria prædictum prædi in summam quinquaginta quinque millium lib. exarasset, (quod nullatenus ad verum accedit), Mævia semper juris illud succurrit, ut inde sibi retineret quindecim millia lib. in solutionem sui ususfructus: neque ex istud superflua superflitem, nisi summam quadragesima millium lib. omnibus Creditoriis ex æquo dividendum.

R E S P O N S .

Etsi hæc nostra opinio, Titum obligari ad præstandum ceteris creditoriis Mævia non tantummodo damnum, quod ex sua collusione ac malafraude istud inuit, ad summam uite, in quam potuerit exardere prædictum istius prædi, si bona fide; creditorib⁹ universis consentientibus, servatis confutis formulae iudicariae illud ipsum fuisse adjudicatum; verum etiam ad refundenda istud omnia pecunia detrimenta, quibus obnoxii fuerint ex collusione, quam adhibuit in fraudulenti præfati prædicti adjudicatione. Quod apertum fiet ex ipsa rationum confutatione, quas plurimum laudat, ut se se faciat, que sibi incumbit, restituendis obligationis immunitum.

Neque vero illius est pretio ratio, quam primo loco caufatur. Ultero namque fatetur, ex collusione ista, quam conficiendam curavit, adjudicatione, paulum quid ceteris Creditoriis accedit, solutionis. Verum istud, quod ipsi percepérunt, multo minus est eo, quod percepissent, si prædictum iusto suo pretio venditum fuisse. Jamvero res est manifesta, illud prædictum sub emento confitetur, que nomine Caji multo minus suo vero pretio Mævia adjudicatum fuisse; siquidem ipsa illud ipsum primo quidem entum sibi paulo post viderit ferre ultra dimidium pretii, quo sibi confiterat; hoc est, redeunte sibi lucro viginti millium lib. quantum ad fortem, & confituta sibi ad vitæ sue temporis duorum millium quingentiarum lib. pensione, quæ ultimata est pretio quindecim millium lib. fortis principali eadem acceptra uariis dextantibus, prout solent accipi omnes alia ejusdem conditionis pensiones. Titus ergo damnum istud inuit ceteris Creditoriis ex malā fraude ac collusione, quæ secundum agentem Mævia adhibuit, nedum ex fraudulenta ista adiudicatione, ut falso supponit, rebus eorum consuluerit. Igitur obligatur ad illud idem refaciendum.

Aliunde licet datur, aedes Clientelares istius prædicti omnino dilacerari ac ruinas esse; neque forsanist fuisse futurum, ut nonnisi post longum admodum tempus prædictum istud venundaretur; nihil inde Titus juvatur, siquidem ista venditio non illius tantum interefit, neque posset in ea re agere ex sola sua sententia, nec nisi consentientibus verbis expressis universis alii Creditoriis juxta legem regulam juris (a): Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Sed, quā secundū loco proferit, ratione nihil majoris pondēs adiudicatur. Licer etenim conveniat, proprii juris mulieris videtur esse usumfructum, qui ei de bonis ipsius Martini conceditur, & de eodem, quidquid ei libuerit, posse ab ipsa, cui vitum facit, donari; nihil inde Titus potest in suum patricium inferre quantum ad propositam speciem; sequidem omnino confitetur, quā ei condonationem octo millium librarium Mævia induxit, non habendam esse ut meram munificentiam, sed quasi confessum quoddam sublequens ex iniqua ac fraudulenta, quæ inter utrumque in fraudem & injuriam ceterorum creditorum accedit, conventione.

Quod autem vir præfatus subiicit, nimurum istam sibi condonationem induxit fuisse a Mævia cum eo potissimum animo ut duodecim millium lib. iacturæ, quæ sibi aliunde emergebat; & quarum solutionem non poterat habere, propterea quod sibi deberent ex credito posteriori ceterorum Creditorum nominibus, compensationem recipere; jugulat se fuisit verbis & sua confessione. Quam enim ceteri creditores juventur hypothecatio jure, quod

(b) L. Qui boni. & de cessione bonorum. lib. 22. tit. 3.

(c) Reg. 19. de reg. ius in 6.

(d) L. sed G. A. s. 5. 2. ad Leg. 22. qd. quiliam.

H E R C U L U S rerum Domesticarum cypidam Ducis ac Paris praepositus Procurator ; sarcinatori cuidam proponit conditionem istam ; quod si voluerit tum sua , tum uxoris sua vestes sine alia ipsi mercedis concinnare , eum praeter electuras sit ; ut vestes huius , totiusque ipsius familiae tradat ei conficienda . Conditionem oblatam sibi habenti animo sarcinatore acceptat , & ab annis septem vel octo perficit . Nunquid praefato Procuratori inducenda est obligatio aliquam restituenda erga praedictum Sarcinatorem ?

R E S P O N S .

Jam observamus alibi , obtinere hoc apud universos passim Theologos tamquam certissimum quod omnino indubitate principium , nunquam restituenda locum esse , nisi cum adverbus commutativam iustitiam directe vel indirecte peccatum fuerit . Ita ergo igitur tota queſtio veritatis , num **Herculus** virtutem istam aliqua ratione violaverit . Quod quidem in caſu proposito nullo modo nobis comprobari videtur . Quamquam etenim in ipso rei veritate jure possit contendi , illum non debuisse exigere a Sarcinatore , ut ei vestes concinnaret gravitudo ex animo memori illius lucri , quod sibi affectabatur ex vestibus tum ipsius heri , tum totius eius familiæ conficiens , nea tamen peccavit adverbus iustitiam . 1. Quoniam Sarcinatore nullum recipierit aliquod dominum ex sua , quae inter eum & Procuratorem memoratum accessit , conventione ; quin immo magnum ac plurimum omnino lucrum inde habuit in pretium exigui illius emolumenti , quod ad Herculum redit . 2. Propterea quod nihil causa subest Herculo , quamobrem illum habet ceteris Sarcinatib⁹ potiorem . 3. Quia nullum dolum adhibuit , ut illum adduceret ad conditionem , quam ei ferebat , acceptans . Ex quibus colligendum venit , lucrum istud , quod inde sibi fecit dictus Procurator , honestum equidem non esse , & propria nominis appellatione conandum esse illius , quod dicitur turpe lucrum , quoniam nullum ei eis celebat ejusdem sibi exigendi ; quippe ministro ejusmodi incumbat ex debito tum proprii honoris , tum propriæ conscientia eos semper habere potiores absque illius privati commodi nec respectu , nec exactione , quos noverit officiis hero suo præstans aptiores : nihilominus nullam ei obligationem inducendam esse quidquam afferendi restituendis Sarcinatori , qui potuit & voluit exiguum illud emolumenū rependere ex grato animo beneficii , quod sibi conferbatur . Cui guidem decisioni , vero auctorem habet insignem Theologum (a) , subiicitus , nos nullatenus intendere eandem nostram facere , nisi quatenus consenserit , Herculum plurimum causisse , ne praedictus Sarcinatore quidquam exigere præter mercedem suis debitorum tum pro manuteneo , tum pro ipso vestram suppeditationem . Si quid enim ab ipsi per collusione , quantum ad eam rem , factum fuisset ; utriusque obligatio in solidum incumberet fastificandi per congruentem restituendum .

C A S U S C L X I I .

F U L D R A D U S animo habens virginem quamdam sibi confanguineam , cuius tota res constat ex duobus tantummodo libramib⁹ milibus , in matrimonium collocare , eandem Eusebio proposuit , & affirmavit , ipsi rei omnino expedite , nec aliquatenus intricata , esse sex libramib⁹ milibus , quamnam sibi contrarium proflus immotueret . Eusebius , qui Fuldradus totus confidebat , consenserit , futurum ut præfata virginem sibi uxorem adjungat ; verbis nihilominus expensis significans , nunquam futurum , ut eandem in matrimonium effectorius , nisi rem istam secum afferret . Fuldradus cum iterum , & quidem adhibito juramento , eidem confirmavist , ipsi virginis vere tantumdem efficituram spousaliam celebrata sunt . Eusebius vero , detulit postmodum fraude , quam Fuldradus ei struxerat , ab eo petiit , sibi restitui quatuor libr . mil-

lia , que deerant doti virginis memoratae . Fuldradus reposuit , in ejusmodi materia nullum locum esse restituendi , & ipsi licitum prorsus fuisse , quoniam etiam eum oportuisse , prinsquam eandem sibi adjungeret uxorem de facultatibus ipsius se se reddere certiorum . Urius jus ?

R E S P O N S .

Eusebio jus in integrum succurrit . Omnes enim qui fraudem sicuti iniiciunt , aut injicientibus operam ferunt , suadendo vel simulando , quemadmodum matrimonia maturum locupletiorum esse ac familiaris rei copiae magis pecuniorum , quam extat in ipsa rei veritate , sub eo prætextu , quod ipsi locus offeratur nubendi in divitias majores , quam nubet , si constaret , ipsi tantum esse res admodum pauperulas nimismodum modicas , non modo fraudis ac mendacii , sed etiam iustitiae reatum contrahunt , adeoque restituendi sunt obnoxii erga personam , cui subdolis suis artibus fucum fecerunt ; quando ex eorum testimonio matrimonium subiectum est , neque alias unquam subiectum fuisse . Atqui Fuldradus impoſuit Eusebium in ipsius animum inducendo falso , tunc confanguineas rei omnino expedite esse sex libramib⁹ milibus , quamquam pro certo haberet , rem , qua ei erat , totam non affligeret ultra summam duorum milium libr . neque Eusebius consentit venire in istud matrimonium , nisi plurimum innixus ipsius testimonio , & quia totus in eo confidebat , quin etiam apertis verbis indicavit , futurum ut nisi rem istam haberet , nunquam animo adiiceret eam sibi adjungere uxorem ; tandem matrimonium non contraxit , nisi ex repetita ierateque asseveratione , qua Fuldradus ei affirmavit , & adhibito etiam juramento confirmavit , vere ac certissime ipsi esse duo milia numerorum : igitur culpam fraudis , perjurii atque iustitiae simul admisit , & obligatus , ad affrendam Eusebium quatuor milium libr . quae deerant doti , quam accepturus erat , cum virginem istam sibi adjungeret uxorem , compensationem (b) .

Neque vero , ut praesens haec nostra decisio roboretur , necesse est aliunde conquerere auctoritatem testimonia , quam ex suffragio I. X . quod jam multoties imploravimus in aliis ejusmodi difficultatibus endonadis . En ipsius verba sunt . (c) Si culpa tua datum est damnum , vel iugula irrogata , seu alii irrogantibus opem forte tulisti . . . iure super his satisfacere te oportet . Adelit quoque nobis quedam Lex de Digesto deputra (d) , quae ita fert : Qui occasionem præstat , damnum fecisse videtur . Quia prorsus sufficiunt , ut aperte fiat ac manifesta , qua Fuldradus necessitas induxit damnis , quod intulit Eusebium , in integrum reparandi siquidem non occasiōnem eidem tantummodo praesisterit , sed ipsius fuerit causa efficientia ex sua malitia , in quo perjurio .

C A S U S C L X I I I .

E U S T A T I U S Rodolpho commodavit quingentas libras sub Chirographi cautione , cui subscriptus unus tantummodo Notarius , nullus tecum adhibitus , Creditor simul & debitor defunctus , reperta est inter titulos & instrumenta Rodolphi debitoris ista chirographi causa . Fuldradus ipsius testamenti Curator eandem subductam tradidit in manum Joannis filii Eustathi ; Joannes ea de sumpta a forensi suo Procuratore consilium , qui ei dixit , si nulla aperta appareret , qua probaretur , istam Chirographi cautionem dissolutam fuisse , ab ipso procylindro posse de haeredibus Rodolphi ejusdem exigi solutionem , sed opera pretium esse , ut prius caveret , eidem secundo loco ab altero Notario subscriri , quod quidem consilium Joannes fecit , quamquam anni jam decem abiuerint , a confiteilla Chirographi cautione , solutionem quingentarum libr . ab haeredibus Rodolphi petiit , & adverbus eodem obento damnatorio iudicio , percepit . Qua de re quæsitur 1. num Godefridus recta conscientia potuerit istam Chirographi cautionem tradere in manus Joannis ? 2. Utrum Joannes pecaverit , sequendo bona fide sibi datum a Procuratore

(a) & nititur Decretali Gregorii IX . cuius verba (a) sambo . reiulimus in discussione praecurrenti diffiultate (b) .
tom 3. Casu 202.
(c) Greg . IX . in cit . e . Si culpa de injur . & da-
mno dato .

C A S U S C L X I V .

M A C E U S , cum mutuas ereditat Florenti quadrangentes libras ad suum proprium nūrum solvendas ex infuso simplici Syrapha , earundem ab annis tribus & amplius non petiit solutionem ; quoniam ab eo tempore secum invicem , amico animo semper egreunt , & altiunde eidem nullatenus egebat . At vero , subiecto deinde inter eos aliqua controversia , Florentem tandem iuri apud Judices appellari , ut affirmaret , num in rei veritate non ei deberet quadrangentes libras . Florens , si in animum inducta persuasione , suam Syrapham a Macao fuisse amissam , debitum negavit . Macaeus , cum noluisse ipsius Syrapham exhibere , eo animo ut cumculatus judicariis formulis plurima litis impendia ei inferuerint , arque ratione sibi vindictam quereret , eadem tandem prolatula in summis sue causa angustis , obtinuit , dari in suum debitorem iudicium damnatorum , quo condemnabatur ad solutionem rei judicatae ; & multabatur impensis , quae ad summam usque centum quinquaginta libram affugebant . Quia de re quanto habebat utrum Macaeus , qui predictas impensis exigit sibi refundi , non teneatur , ad easdem Florenti restituendas ; utpote qui non , nisi ex maleficio voluntate , & animo ultionis cupido , eidem impensis ejusmodi attulerit .

R E S P O N S .

Respondeamus , Macaeum non obligari , ad restituendas Florenti centum quinquaginta libras , quibus eundem obtinuit damnari , & quarum ab eodem exigit solutionem ; quoniam tota ea in re plurimum peccaverit adverbus Christianam caritatem . Ratio est , quia praefatus debitor sibi meti ipsi damnatoriorum istud iudicium ex sua mala fraude perveria fde paravit , inificando , reluctantibus nequicunque ipsa rei veritate , propriaque sua conscientia , debitum quadrangenterum libras , quas a Macao mutuas accepserat , & ipse potuit illud idem iudicium detegere quantum ad litis impendia , fatendo nimurum in iudicio famam rei veritatem ; quemadmodum ad eandem confidem tenebatur . Adeo ut sibi meti ipsi debet , quod inde recepit , damnum imputare ; juxta sequentem regulam Canonici juris (c) . Damnum , quod quis sua culpa fecit , sibi debet , non alii imputare .

Quantum vero iniquum foret , affidit luci ex propria sua fraude atque vindicta redire ad Macaeum ; secundum istam aliam regulam , quae auctoritate habet Innocent . III . (d) frus & dolus aliqui patricinari non debet : quin immo fraudat ipsiusmet aequitatem dictam , ab eodem prenam propria fuisse fraudis ac vindictae esse dependendam aequa luendam ; quae enim in omnibus frus punitur , ut loquitur Lex (e) , non potest rta conscientia retinere sibi centum quinquaginta libras impediendorum , quae sibi obtinuit adjudicari ; exceptis legitimis impensis , quas de suo fecit , in ipso causae exordio , si tamen aliquas bona fide admiserit . Atque adeo ei in solidum eandem centum quinquaginta libras pauperibus erogare , aut in ff. de jure fisci . alios pios vius impendere , eadem ratione , quae aliqua pecunia , quae ex fama perdidit , manifestaque iniuria , ipsi Joanni a Godefrido tradit : quoniam , ut jam advertimus , eo ipso quo Creditor & manibus suis dimisit titulum sui crediti , & titulus iste pervenit in manus debitoris , omnino locus est præsumendi , eundem vel debitorum suffice solutum ; vel eidem a Creditori gratuito condonatum . Quæ nostra decisio , tota prorsus sibi consentientem habet testitiam iniqui omnino Theologi ,

(e) Bonifac . VIII . in Reg . regis .
regis in e .

Et in c .

Offic .

14. regis . &c .

13. t. 23.

Et in

c. Com . dilec-

tis . de reli-

gio . Domibus

Eccl . l . t . 10 .

Et in c . Ad mon-

stram . 5 . de

empti . vendi-

tione . l . 2 . t . 7 .

L . In

frudem . 4 .

1 . 42 . t . 14 .

Et in

ff . de jure fisci .

2 . 9 . t . 22 .

Et in

ff . de jure fisci .

3 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

4 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

5 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

6 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

7 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

8 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

9 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

10 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

11 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

12 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

13 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

14 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

15 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

16 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

17 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

18 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

19 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

20 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

21 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

22 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

23 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

24 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

25 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

26 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

27 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

28 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

29 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

30 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

31 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

32 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

33 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

34 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

35 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

36 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

37 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

38 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

39 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de jure fisci .

40 . 1 . t . 10 .

Et in

ff . de j

310 RESTITUTIO.

C A S U S CLXV

C A S U S C L X V .
THEODORUS filius familias annum agens decimum quintum , Canonicus de Ecclesia Cathedrali Mirapiscensi , resignavit suam Praebendam in favorem Jacobi etiam filii familiæ annum ætatis ducentis a decimo sexto ad decimum septimum , retenta sibi quadringentorum librarum pensione . Eades ipsius Canonica , quæ resignationi non potuerant esse obnoxia , Juliano vicitudinis atque ordinis jure obtigerunt ; qui dimid , inita earundem possessione , sic eas dilaceratas ac ruinatos invenit , ut iusterit , Theodorus in ius vocari , quo condemnaretur , ad ei solvendas impensas , quas in eisdem sarcinendas necesse erat conferre ; nisi mallet ipsemet eas reparare : atque quoniam Theodo , utpote filius familiæ , nulla paterna bona adhuc obvenierant , post decem mentes denuntiari Jacobo curavit , item in ipsius manib[us] intercedere tum solutioni pensionis , tum redditib[us] , quam de eadem Theodo posset afferre : quia de re Jacobus in genda sunt , nisi de legitimis impensis , hoc est , de impensis , quas necesse fuit a Juliano conferri post significatam a Jacobo falsam declarationem , nullatenus vero de iis , que præcesserent , neque etiam de iis , quæ ei quali per accidens accesserent , puta , si Theodo ex mera cavillationis prurigine caulfam in femeritum juxta formulas juris intontam a Juliano , transtulisset ad aliud Tribunal ; in eo etenim calu Jacobus nulla ratione foret obnoxium restitutio ejusmodi impensarum erga Julianum , quippe qui nec ipse , nec ipsius Pater illidem aliquam occasionem dedidissent : & Theodo tantum incurreret , eas restituere ; propterea quod , adverterat ipso jure , quod debet , remota omni cavillatione , afferre Juliano , litis ad alios Judices . translatione fuisse usus . Atque ea ratione quidam nominis omnino commendandi Theologus proposita speciei non absitilem difficultatem expedit (b) .

C A S U S C L X V I .

C A S U S CLXVI.

ATHANASIUS summa rerum aggravatis inopia, conspiteque contentu Carcerari fu amici, cui promisit unicum nummum aureum, simulans, se datum fusse in custodiam propter debitum trecentarum librarum, quod contraxit, pauci diebus ante solemnia Patrisfachis in carcere fete confert eo fine, ut aliquid sibi subsidii querat ex Matronis, quæ carnisatis piis institutioni-
tibus.

Quæ de re queritur, quid obligatio[n]is incurrerat Jacobo in ea, quæ hic loci ponitur, hypothesis? Nonne tenuerat ex stricta conscientia, ad quingentas libras, quas Theodorus ei debebat perolvare, Julianu[m] numerandas? Nonne etiam obligatio[n]is ex falso sua declaratione, ad restituendas Juliano omnes impensas litis, quam in iudicio fuit perfectus, quæ etiam ad similem uolumen summarum asburguntur quingentiarum librarum?

R E S P O N S.

Ad propositam difficultatem respondemus, si Jacobus declarationem predictam ediderit, eidem que fieri falsa est, cum plena animi advertentia, atque integra libertate, subscriperit, cum obligari ex frida conscientia, ad solvendas Juliano omnes impensas, quas in sarcinendas ades Canonicas ipsi, post rehagnam a Theodoro Præbendam, obvenias, necesse erit conferre, iuxta laudandum in cœntem quinquaginta nona decisione Gregorii IX. (a) Decretalem. At vero, si prefatam declarationem invitus, atque suo Patre plurimum cogente, ediderit; aut voluntario tan-

rum cogente, easd' aut voluntario tal-
lum, propter quod ipsius Pater ei impulerit,
illi falle suadere, nihil quidquam de pensione
Theodori superesse perolvendum; non tenetur, ad
refluendum Juliano, nisi pro rata portione,
quam de hereditate paterna accepit, si canem
ipse solus hereditario jure non adiverit, atque
quod pertinet, ad complendam in integrum pre-
dictam restitutionem, latis est, ipsi cohæredes
ab eo excitari, atque impelli, ad suam partem
predicatae restitutionis Juliano facienda frendam,
pro rata portione hereditatis.

R E S P O N S.

quod pertinet, ad comprehendam in integrum propria*m*editatione, iatis est, ipsius coheredes ab eo excitari, atque impelli, ad suam partem praedictae restitutio*n*is Juliano facienda ferendam, pro rata portione hereditatis.

Eadem ratione flatuendum est ac determinandum, quantum ad litis impenzia, quia recidereunt in Julianum ex praedicta falsa declaratione, in causa, quam in Theodorum intendit ac periculosa est. Incubuit namque ei univerba eidem refundere, si falsam istam de laprationem ediderit cum plena libertate, atque integra tum falsitatem ipsius, tum eorum omnium, quia inde poterant conque*n*i, cognitione; verum, si eandem non nisi invitus significaverint, aut quoniam in negotiis tractandis minime veritatis erat; neque adeo pravide poterat, quia gravissima, inde frequenter incommoda, propterea quod pec*re*statum nec mensura capi*n*atur adhuc attigitur, quibus eidem cognoscendis est*er* aptus, & ipsius Pater tunc administraret redditus eius Praebenda, & imposita eidem onera per*se*verebat, aut quia tandem ab eo accepterat, nihil jam residuum de pensione Theodoro debet; non inducitur ei obligatio restitutio*n*is quantum ad ipsam etiam partem, nisi pro rata portione hereditatis, quam attigit.

Quod Athanasius composuit, dolosum mendacium, ut summa pecunie delinquentem emittendo de custodia aliqui, qui vere ac realiter in carcere detineretur, nullatenus habere potest eorum, quia mendaciora dicuntur, naturam ac conditionem. Quin immo naturam contrahit gravissima omnino falsitatis, cui vel etiam ex ipsam interposita publica fide plurimum ponderis ac roboris adiicitur. Non est igitur, unde possit in dubitatione adducta, quin praedictus illa vir, qui feli simulavit, in custodiis datum iure mortali peccaverint in causa proposito. Quod quidem ex magis veritati contentum esse videatur, quod ex iure mendacio fibi subduxerit 150 libras, quas praepositus propria*m*stitutionibus caritatis praedicta Matrona nullatenus intenderunt ipsi simpliciter tanquam pauperi erogare, sed eo tantum animo; quod eum haberent quasi vere ac realiter vinculus traditum; adeo ut, si praedicti viri fras*is* explorata fuerit, certissimum sit, nedum ei pecuniam istam largit*is* fuissent, qui potius futurum fuisse, ut aut ei poenam debitam inducerent, aut indignabundus cum ignominia eum expellenter. Obligatur ergo, ad restituendam istam summam, sicuti eandem, ad-

RESTITUTIO.

31

311
erstante prossus omni jure, suam fecerit, atque
sibi impendenda est in emitendis & custodia pa-
uperes, qui vere ac realiter in carcere: fuere de-
fusi, juxta propositum animo consilium, quod
abuerunt personæ que istam pecuniam erogave-
ant.

Quæ decisio fundamentum mutuatur a duabus
gulis Juris, quæ sequuntur, quarum prior sic

habet: *Fraus & dolus*, inquit Innocentius III. *ali- cui patrocino non debet* (a). *Porto fraudis con- fessus Athanasius*, nequit igitur quidquam ex sua fraude sibi facere lucer. Altera Bonifacium VIII. *audetorem, qui fecit*: (b) *Luxpetari non debet ali- quis cum alterius injuria, vel iniuria; nam, ut fert Lex*, (c) *Jure naturae equum est, non enim cum a- hui detrimento & injury ferri locupletiorum*. Jamye- ro Athanasius rem sibi consecit: ex centum quin- quaginta libris quas accepit cum detramento & injury corum, qui vere ac realiter in carcere de- tinebantur, quibus gravissimum danum intulit; siquidem quidam ex eis potuerint, adhibita ea- dem summa, e vinculis educi.

C A S U S CLXVII.

VINEBALDUS, cui suppetit, unde pro sua conione vitam valeat honeste sustentare, sed cui res & affectus animus est, quicunque desideria pens toto dies in roganda stipe consumit, ut ore fugiat, & vicum sibi queratur, abque luctitudine, & difficultate, obligaturne ad reuendum, quidquid sibi confecit ea ratione pejori, Atque posito, quod ista ex obligatio induci, cuim & qua ratione debet restituere?

R E S P O N S A
Non est ambigendum quin Vinebaldus in specie
posta sit obnoxius restitutiōnē. Cuius rei ratio
te patet: neque enim nisi ex adhibita fraude,
douid sibi stipis erogatum est, acquisitū, si
dom manifestum sit futurum fusile, ut, qui
lemonys suis faccurre progeraverunt, pro-
dubio ab ergoanda ei sua pecunia abstinerent,
explorato habuissent illum mendicatū non
affuetum, nisi ex effrena libertate, defidia,
varitati lorde. Quamobrem Catechismus Con-
Tridentinus (*d*) at ejusmodi falso ac emen-
dicanter habebant esse, ut proprie ac veri-
nitatis latentes: *Furtum præterea facere videtur,*
falsi simulatio verbis, quive fallaci mendici-
nitate pecuniam extorquent, quorum eo gravius af-
fatum, quod futurum mendacio cumulant. Ex qui-
inferendum est, Vinebaldum, & quicquid
eiusmodi compunctione con-

*et ejusmodi commentitios egenos coram Deo
et quidquid sibi conferuerunt ea ratione pecu-
niaria quidam iis qui dixerint*

non quidem is, qui stipem eis erogaverunt,
missi possent, sed is, qui vere indigent, refi-
dere: quoniam ii, a quibus eleemosynas recepe-
runt, id potissimum intenderunt, ut a femoripis
legitimos & veri nominis pauperes pro suo in-
cam amore, pecuniae, quam largiebantur, do-
cumentum transserint: atque aeo. Vinebalus sic
testans iis, qui realiter afflictur in opina, ni-
aberabit a proposito, quod intenderant, qui
suis eleemosynis subvenire se se existimave-
re. (e.)

C A S U S CLXVIII.

DAMIANUS Norarius obligationem usurariam
tractam inter Gildardum & Paulum, qui nec
sunt legere, nec literas exarare, ministerio
comprobavit atque confecit, quo quidem o-
rationis instrumento Gildardus se adstringe-
bat, ad usuram, que terminos ipsius equitatibus
descendebat, Paulus suo Creditori perolvendam.
Inquit non incumbit ipsi Damiano, si Paulus
satisfaciat, sumnam, quam ab eo extorxit,
lardo restituere.

R E S P O N S.

xistimamus, si Damiano perspecta ac cognita
sit ipia usura, quam Paulus exigebat, & cuius
tionem ex praedicto obligationis instrumento

八

C A S U S C L X I X .

M A R C U L U S Notarius damnum aliquod intulit Juliano, ex eo quod imperite scriperit, quodam instrumentum. Eius exdebito conscientie incumbit, affere prædicti damni compensationem?

R E S P O N S .

P ræfato Notario incumbit, ex quasi delito, damnum, quod intulit Juliano, in integrum relatur. Namque, ut ait *Glossa*, (*a*) tenetur ea calere, quæ pertinent ad suum officium: atque si con faciat ex eorumdem ignorantia contractum aliquem illicitum, aut non servatis, que legibus inducuntur formulis, instrumentum quoddam imperite scribat unde sequatur aliud incommodum, obligatur ad illud idem reparandum: quoniam non debet exercendo muneri se immiscere, nisi eodem fungi velit, & possit: abique eo quod ex ipsius imperita quidquam injuria five rebus publicis five privatis personis accedat; aliquo iure præsumitur, in quam incurrit, cum officio suo deest, penam in semetipsum subundam sponte velle suscipere.

C A S U S C L X X .

E L I G I O cum esset grex quadringentorum vervecum, qui diligenter custodiebatur a quodam Pa flore, & Paflor ille per vim fuisse abductus a quodam militum Ductore, qui cum suis milibus forte fortuna transibat per locum, in quo grex de picebat, ac miles conscriptus: omnes verveces irerunt in segetes Medardi. Qui quidem ab Eligio peti, sibi afferri compensationem damni, quod ipsius verveces propriis suis segetibus in curserunt. Eligius vero contendit sele nullatenus teneri præflare illud damnum, propterea quod neque ex sua culpa, neque ex incuria sui Pa floris effecta fuerit ista vastatio. Utri Jus, & quidnam incumbit Eligio obligationis?

R E S P O N S .

E quidem ipso jure Medardo succurrerit, ut vacat ab Eligio damni, quod sibi inductum est sexi gere compensationem: istud etenim legibus tum Canonici, tum Civilibus cautum est; ut Dominus animalium, quas vastitatē efficerunt, tene rentur, ad cendem reparandam, aut ad ipsi animalia iis, quibus damnum illatum est, cedenda:

S i animalia tua nocuisse proponas, inquit Gregorius IX. in quodam ex suis Decretalibus: (*b*) *Nihilominus ad satisfactionem teneris, nisi ea dando possis damnum, velis liberare te ipsum*. At i. quoniam eo potissimum fine prædictæ leges latæ fuerunt, ut punirent negligientia dominorum animalium, qui non student, ea, qua pars est, diligenter, arcendis suis animalibus ab inferenda injuria proximo, & constar in casu proposito, nec ipsius Eligii, nec eius ovium custodis ulli culpa, nec vel & minimæ incuria posse damnum de quo quæstus est, imputari: videtur, juxta naturalis ipsius sequitur dictamen, ei non est indi cendam obligationem refaciendi si illius damni, falso tem quo ulce ad istam injurie compensationem ex sententia Judicis fuerit condemnatus. Ratio autem ista potest affteri, quia, juxta regulam Bonifacii VIII. (*c*) *in panis benignior est interpretatio facienda*.

2. Quia non incumbit obligatio restituendi, nisi ratione rei alienæ, quæ injurie derelinetur, aut ratione iniqüæ injurie, quæ fuit irrogata, aut tandem ratione alius contractus. Atqui in ea, quam discussi tiendam impensis tantum habemus, specie, Eligius neque culpam ullam admisit, neque ullius injuritiae reatum contraxit, neque quidquam accepti emolumenti ex vastatis illis a suis vervecibus legitibus: aliunde vero nullum contractus pacum nec tacitum nec expressum inter eum & Medardum intercessit. Ad nullam igitur obligatur compensationem damni, nisi ad cendem fuerit ex sententia Judicis con demnatus. Licit etiam tertiam causam subnoscere, quæ proprio suo pondere praecedentem, si non vin cit, saltem exequat. Nimurum, quod, si morte

(*b*) Greg. IX.

in r. Si culpa

fin. de injuria

&c.

(*c*) Reg. 40.

in 7.

naturalem se receperit, nostrum esse definit, inquit Lex (*e*).

Dicimus autem: non eadem ratione judicandum (*f*) L. Quid esse de ejusmodi animali, quod evasit: quoniam, & de acquirendis rerum non fuerit animal ex ingenita sibi natura licet aliquatenus damnosum esse posit; ille, cuius domini. l. 4. t. 1. subest, tenetur, quod dederit, pro re detrimentum. Exempli causa, si canis, qui trahentes mortuorum corripere convevit, cum catena non retinetur, effingerit, & alicui damnum inferat, illius Dominus damnum tenetur præstare, iuxta Legem, quæ sic habet: *Si canis, cum duceretur ab aliquo, appetitus sua evaserit, & alicui damnum dederit; si contineari firmius ab alio potuerit, vel si per eum locum induci non debuit, hec adiaceſſabili, & tenetibus, quia canem evasat* (*f*). Ratio est, (*g*) L. si qua quia Canis, quantamcumque fuerit alperatus, non censetur esse ferum animal; liquidem domum sui Domini semper repeteret, conveverit. Si tamen qui damnum ab eodem recipit, illud sibi propria sua culpa accipiet, puta quia provocavisset atque laceſſivit istud anima, & in eo casu Dominus damnum præstare nulla ratione teneretur.

Addideramus præterea, Palamedi non incumbere damnum, quod Julianus sensit, restituere si Lupus sine eius culpa evaserit: puta, si quis, cuius culpam Palamedes non teneretur præstare, custodire, in qua lupus includebatur, ienniamente peruerit. In eo etenim casu in eum non debet recidere damnum, quod ex fuga lupi subiectum fuit; ut colligeretur ex leuenti Legi (*g*): *In bellis autem propter naturalem feritatem hæc ab illo quadrupes citr. 10. si lupus fugit, & sic nos* (*h*) Inst. L. *et nos postea quondam dominus conveneri: quia fugit Dominus esse, ubi fera evasit. Et ideo si eum occidi, meum corpus est: quod etiam confirmatur ab Imperatore Iustiniano reperitur* (*b*). At vero si fugitus animal ex incuria Domini, aut illius, cuius culpam contrahere tenerat; jam in eo casu positum est extra omnem dubitationis alem ipsi, ea, qua monimus, ratione inducendum est detrimentum, quod inutiliter, reparations oblationis (*i*).

C A S U S C L X X I V .

A N S B E R T I Duris ac Paris Francie Domini subest quedam silva, quæ magnam habet Cervorum, Cervarum, atque Aprorum abundantiam, ex quorum incursione in vicinos agros, idem depopulatio ingens infatur, atque eorumdem fructus diripiuntur, ac exhanantur. Eum ex ipsius Clientibus fæcili supplicibus verbi oraverunt, ut damnum inde idem emergens vollet restituere, aut eis permittere, ut eos interficiant, vel saltem ex agris suis abigerent. At utrumque negavit Ansbertus, pertendens, id sibi juris esse, ut in sua silva feras ejusmodi fulvas sibi feraret at venationem, quæ ex indubitate ac certissimo iure ad se tota devolvitur. Quæstio habetur; utrum prædictus Dominus ex prædicta detractione peccaverit aduersus Iustini tam; & num obnoxius non sit afferenda memorialis rusticis congruentis & juxta damni compensationem?

C A S U S C L X X I I I .

A L B I M E D E S Lupum apud se servabat, quem ex rei ipsius insolens studio summa cum diligentia retinebat inclusum. Quod quidem animal, cum quadam forte die septum suum confregisset, atque ferum erupisset, gregi vervecum Julianum maximam fecit jugulationem. Num tenuerat Palamedes ad damnum istud refaciendum?

R E S P O N S .

S i Lupus iste evaserit ex aliquo fortuito casu, & abique culpa Palamedis, non ei incumbit damnum, quod illatum est gregi vervecum Juliani, restituere. Licit namque sit hoc legibus cautum, & vel ipsa naturali equitate constitutum; ut, cum aliqui quædam animalia nocuerint, eorum Dominus injuriam irrogatam reparare tenetur, etiam nondum accende sententia Judicis, quando damnum ex ipsius culpa etiam levissima subiectum fuit; quemadmodum evicimus in praecedentibus decisionibus: non etiam tamen ratione judicandum est de fero aliquo animali, quod, disrupta sua custodia, evasit, & aliquo atritic detrementum. Ratio est, quod ubi primum erupit, illius Dominio subiacere desierit, in cuius possessione ac potestate antea remanebat; siquidem in primam suam libertatem ex sua fuga restitutum suffit censetur. Cum vero evaserit custodiem nostram, & in libertatem Tomas Tom. III.

D d tim

(*a*) Joan. Az. inst. mor. p. 3. l. 4. c. 2. (*b*) Bonac. tr. de refl. dip. 1. p. 1. punto 2. propos. 1. (*c*) Cola. Condones, tom. 1. Col. 10. 14. f. 1. De Ges. Th. mor. 1. (*d*) Greg. 1. x. in c. si culpa fin. dij. inuris & danni, dato, (*e*) Qui pecus alienum in agrum suum deprendit, non potest quædam silva, ut illius mortuus fuerit, vendent bovinum vivum & dividunt premium. Cadaver autem mortuus inter se dispergit. Sin autem sciebat, quod bos cornutus esset ab heri & natus tertius, & non custodivisi cum Dominus suus, reddet bovinum pro bove, & cadaver integrum accipiet.

C A S U S C L X X I I .

T A U R U S, quem Stephanus habebat, noveratque, damnum esse atque immanem, simul cum alijs de eodem Pago pecudibus in publicis pasti compascens, equum, aut aliquo aliud animal Renati cornu percussit, atque interfecit. Obligatur Stephanus ex stricta conscientia, ad damnum, quod inde Renatus accepit, restituentem, etiam antequam, ad illud idem compensandum, ex tentativa iudicis, condemnatus fuit?

R E S P O N S .

Quamquam nullum in eum datum fuerit a J udice damnatorum iudicium, nihilominus Stephanus obligatur ad afferendam Renato detrimentum, quod eidem taurus intulit, compensationem. Ratio est, quia culpa non caret, quod ferum damnum sumque ejusmodi animal sibi retinerit, & illud simile cum alijs in pastum proplerit cum periculo detrimenti alieni. Atque ea ratione fit determinatum a Gregorio IX. qui sic declarat (*c*): *Si animalia tua noctuſe proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris, nisi ea, dando passis damnum, velis liberare te ipsum*.

(*c*) Greg. 1. x. in c. si culpa fin. dij. inuris & danni, dato, (*d*) In be- (g) L. si qua- drupes citr. 10. si quadrupes pauperiem fe- cisse dicatur.

Si animalia tua noctuſe proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris, nisi ea, dando passis damnum, velis liberare te ipsum: quod tamen ad liberationem non proficit, si feris animalia, vel que conveverunt nocere, fuisse: & quam debueras, non curſiſe dignitatem adibere. Tenetur ergo Stephanus ad restituendam Renato ipsius equi, aut cujusvis alterius animalis corna sui tauri percussi & occisi justam estimationem, liceat in eum Ranatus non agat; ut, ad pretium ejusdem rependum, condemnetur sententia Judicis: siquidem non posuit propugnari, damnum istud abique eius culpa etiam admodum notabilis contingit.

Quæ decisio ex magis extra omnem omnino controversias reponitur, quod sequenti antique Legi de Exodo mirum in modum consentire deprehendatur (*d*): *Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit, vendent bovinum vivum & dividunt premium. Cadaver autem mortuus inter se dispergit. Sin autem sciebat, quod bos cornutus esset ab heri & natus tertius, & non custodivisi cum Dominus suus, reddet bovinum pro bove, & cadaver integrum accipiet*.

(*e*) Inst. L. 4. t. 9. int. (*f*) Exod. 21. 5. & 36. (*g*) Joan. Az. inst. mor. p. 1. q. c. 8. Ad Covat. Joa. Medin. &c.

Si leſefit quipſiam agrum, vel vineam (*k*) Ex. 22. 5. *... pro damnis estimatione restituitur. Neque enim Divina ista Lex quemquam excipit; sed Magister simil. & viros plebejos ex aequo complectitur. Quando igitur contingit, ab illis valitatem inferri segetibus, vineis, atque alii fructibus suorum Clientum, sive ex propria culpa, ut quandoque cum venantur; sive ex injuria ferarum fulvarum, quæ in eorum filiis abundant; cum nempe prohibent rusticis, ne easdem interficiant, nequidem fugent, obligantur ante remanebat; siquidem in primam suam libertatem ex sua fuga restitutum suffit censetur. Cum vero evaserit custodiem nostram, & in libertatem*

... pro damnis estimatione restituitur. Neque enim Divina ista Lex quemquam excipit; sed Magister simil. & viros plebejos ex aequo complectitur. Quando igitur contingit, ab illis valitatem inferri segetibus, vineis, atque alii fructibus suorum Clientum, sive ex propria culpa, ut quandoque cum venantur; sive ex injuria ferarum fulvarum, quæ in eorum filiis abundant; cum nempe prohibent rusticis, ne easdem interficiant, nequidem fugent, obligantur ante remanebat; siquidem in primam suam libertatem ex sua fuga restitutum suffit censetur. Cum vero evaserit custodiem nostram, & in libertatem